

מעל 2 מיליארד ₪ בשנה!

ההוצאות הממשלתיות הייחודיות להתנחלויות שברו שיא של כל הזמנים בשנת 2023

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שהגיעו לידי שלום עכשיו, היקף הוצאות הפיתוח והבנייה וההוצאות הממשלתיות הייחודיות להתנחלויות בשנת 2023 הגיעו לשיא חסר תקדים של למעלה מ-2 מיליארד ש"ח. סכום זה לא כולל את הוצאות הביטחון והמיגון ולא את רוב הוצאות סלילת הכבישים (שמתקצבות בכ-3.6 מיליארד ₪ אחרי הקיצוצים) שנעשו בעקבות המלחמה). הסכום גם לא כולל את התקציב השוטף של השירותים הניתנים למתנחלים מתוקף היותם אזרחים ישראלים, כלומר שירותים שניתנים לכל אזרחי ישראל (כמו למשל עלות שכר המורים בהתנחלויות או עלות שירותי הרווחה וכו').

ממצאים עיקריים מנתוני ההוצאות בהתנחלויות:

- **שיא חסר תקדים - בשנת 2023 עמדו ההוצאות הממשלתיות בהתנחלויות על 2.012 מיליארד ₪, לעומת 1.737 מיליארד ₪ ב-2022 ו-1.669 מיליארד ₪ בשנת 2021.**
- **כ-24 מיליארד ש"ח בעשרים שנה** – סך הוצאות הממשלה הייחודיות בהתנחלויות משנת 2004 עד 2023 עמד על 23.939 מיליארד ש"ח.
- **עליה של 52% אחרי פרוץ המלחמה** - ברבעון האחרון של השנה עלה סכום ההוצאות להתנחלויות מ-490 מיליון ₪ ברבעון השלישי, ל-747 מיליון ₪ ברבעון הרביעי של השנה. אמנם בכל שנה ברבעון האחרון יש עליה משמעותית בהוצאות הממשלה בהתנחלויות, אך מסתבר שאפילו בזמן המלחמה הממשלה המשיכה בהשקעות הייחודיות בהתנחלויות ואף העלתה אותן באופן משמעותי.
- **מתנחלים מקבלים הרבה יותר מישראלים** - בתחומים רבים קיבלו המתנחלים פי שניים ויותר מחלקם באוכלוסייה. בזמן שמספר המתנחלים עומד על קצת פחות מ-5% מאוכלוסיית ישראל, הם קיבלו בשנת 2023:
 - כ-11% מכלל הוצאות התכנון והבניה של משרד השיכון (סעיף תקציבי מס' 70);
 - כ-10% מכלל ההעברות לרשויות המקומיות (סעיף תקציבי מס' 18);
 - כ-9% מכלל תקציב הבינוי והפיתוח של משרד החינוך (סעיף תקציבי מס' 60);
 - כ-30% מפעולות החטיבה להתיישבות (סעיף תקציבי מס' 4521315).
 - כ-15% מתקציב הכבישים העירוניים (סעיפים תקציביים מס' 795102 ו-795103).
 (החישוב נעשה אל מול [נתוני ביצוע התקציב לשנת 2023](#) שפירסם משרד האוצר).
- **עליה של 60% בעשור הנוכחי לעומת העשור הקודם** - בעשור הקודם (בין השנים 2004 עד 2013) עמד הממוצע השנתי על 923 מיליון ₪, בעוד שבעשור הנוכחי (2014 עד 2023) עמד הממוצע על 1.470 מיליארד ₪. בשנת 2023 עמדו ההוצאות על קרוב ל-40% מעל הממוצע בעשור האחרון.
- **העליה הגדולה ביותר היא בהוצאות משרד השיכון (תכנון ובניה) בהתנחלויות** – הוצאות משרד השיכון בהתנחלויות עלו ב-150% לעומת שנת 2022, מ-136 מיליון ₪ ל-346 מיליון ₪. בהשוואה לממוצע השנתי של הוצאות משרד השיכון בעשור שקדם לשנת 2023 (בין השנים 2013 – 2022), העליה עמדה על קרוב ל-200% מ-109 מיליון ₪ בממוצע בשנה ל-346 מיליון ₪ בשנת 2023.

מקור הנתונים: דיווחים רשמיים של הממשלה

בתחילת שנות התשעים התנה הממשל האמריקני בראשות ג'ורג' בוש האב [מתן ערבויות לישראל בקיזוז הסכום שמשקיעה ישראל בהתנחלויות](#). הערבויות האמריקניות איפשרו לישראל לקבל הלוואות בתנאי האשראי של ארה"ב. בעקבות תנאי זה, מעביר משרד האוצר לאמריקנים בכל רבעון חישוב של הוצאות הממשלה הייחודיות להתנחלויות. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מרכזת ומכינה את המידע ומשרד האוצר מדווח לאמריקנים.

האמריקנים מצדם, מקזזים מהערבויות שניתנות לישראל סכום מסויים כנגד הוצאות הממשלה בהתנחלויות על פי הערכות ותיקונים שנעשים על ידי הממשל האמריקני עצמו. יש לציין כי [בתשובה שניתנה](#) ב-21/3/24 [לתנועה לחופש המידע](#) שביקשה לקבל את נתוני ההוצאות בהתנחלויות, הודיע משרד האוצר כי בשנים 2021 – 2022 [הנתונים לא הועברו לאמריקנים](#). לכן לטענת משרד האוצר "אין לנו נתונים להעביר". אך האמת היא שהנתונים עדיין קיימים, ומשרד האוצר השתמש בזה כתירוץ למנוע את גילוי המידע. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ממשיכה לאסוף את הנתונים (מנציגי משרד האוצר) ולרכזם.

ואכן, ב-2003 [אישר הקונגרס האמריקני](#) להעמיד לישראל ערבויות בסך 9 מיליארד דולר לישראל. לאורך השנים הוארך מועד העמדת הערבויות עד לשנת 2023. לאורך השנים מדינת ישראל השתמשה בחלק מערבויות הללו. מתוך ה-9 מיליארד, קיצצו האמריקנים בשנים 2003 ו-2007 סך כולל של 1.085 דולר וככל הנראה קוצצו כ-1.3 מיליארד נוספים בשנת 2009, וייתכן שקוצצו גם סכומים נוספים. כלומר [ישראל הפסידה לפחות רבע מהערבויות שאושרו לה](#) בגלל ההשקעות בהתנחלויות.

משנת 1992 עד 2019 חישוב ההוצאות בהתנחלויות כלל גם את [ההוצאות הממשלתיות ברמת הגולן](#). אך אחרי ההכרה של ממשל טראמפ ברמת הגולן כחלק מישראל, חישוב הנתונים כולל רק את ההתנחלויות בגדה המערבית. יש לציין כי למרות שב-2019 [ירדו מהחישוב כל יישובי הגולן](#), עדיין [היתה עליה בסך הכולל של ההוצאות](#).

אופן חישוב הנתונים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הכינה [מסמך המסביר את אופן חישוב הנתונים](#). המסמך מציין כי בתקציב ובדוחות הכספיים של הממשלה ההוצאות להתנחלויות לא מפורטות באופן ישיר, ואין חלוקה של התקציב לפי פריסה גאוגרפית. לכן כדי לאסוף את המידע, נדרשת עבודה של החשבים במשרדי הממשלה השונים שמפרידים מכלל הוצאות המשרד את ההוצאות שהוצאו להתנחלויות. לא כל ההשקעה בהתנחלויות נכללת בחישוב. הנסיון הוא לחשב את ההוצאות העודפות, אלה שניתנות להתנחלויות רק לצורך פיתוח ובנייה, או שירותים שניתנים להם רק מתוקף היותם מתנחלים. שירותים שוטפים שניתנים לכל אזרחי המדינה, וגם למתנחלים, לא נכללים בחישוב.

הוצאות שנכללות בחישוב:

- השקעות הממשלה בכל סוגי הבנייה: תשתיות ובניה של מבני מגורים, מבני מסחר, תעשייה, משרדים, מרכזי קניות, מפעלים, מבנים חקלאיים, מבני חינוך, תרבות וכו'. פיתוח קרקע לחקלאות, מטעים, כרמים ובוסתנים. בניית קווי חשמל וטלפון וכיו"ב.
- השקעות הממשלה בכבישים פנימיים בלבד: הוצאות כבישים מקומיים בתוך ההתנחלויות.
- סובסידיות ומענקי הון לרשויות מקומיות ולפרוייקטים שנמצאים בהתנחלויות.
- הטבות באמצעות הנחות במס, סיבסוד משכנתאות, מענקי דיור, תחבורה וכיו"ב שניתנים למתנחלים בתנאים מיוחדים.
- העברות הממשלה לחטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית המיועדות להוצאה בהתנחלויות.

הוצאות שלא נכללות בחישוב:

- הוצאות ביטחון – ההוצאות לא כוללות את כל הוצאות הביטחון, העלויות של אחזקת הצבא להגנה על ההתנחלויות, אמצעי המיגון, כבישים, תשתיות ובניה הקשורה בביטחון.
- כבישים בין עירוניים – לפי הלמ"ס ההוצאות לבניית הכבישים הבין עירוניים לא נכללות בחישוב ההוצאות להתנחלויות משום שגם האוכלוסיה הפלסטינית משתמשת בהם. יש לציין כי בתחילת 2024, ולאחר הקיצוצים בתקציב בעקבות המלחמה, אישרה הממשלה תקציב של [כ-3.6 מיליארד ₪ לחמש שנים](#) לפיתוח כבישים בין עירוניים להתנחלויות.
- שירותים שוטפים למתנחלים - ההוצאות לא כוללות שירותים או העברות ממשלתיות שניתנות לכלל אוכלוסיית ישראל, וכן שירותים שניתנים לכל אזרח ואזרחית ללא קשר למקום המגורים. כך למשל לא מחושבות העלויות של שכר המורים, שירותי בריאות ורווחה שניתנים להתנחלויות ואין בהם מרכיב מיוחד למתנחלים. ניתן לנסח זאת כך שחישוב ההוצאות להתנחלויות לא כולל הוצאות שהיו ניתנות למתנחלים גם אילו היו מתגוררים בתוך גבולות ישראל.

[להורדת טבלת הנתונים המפורטת \(אקסל\)](#)

הוצאות הממשלה על התנחלויות מעבר לקו הירוק* (בשקלים ובדולרים)

מיליוני ש"ח

2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	משרדים
345.8	136.2	117.1	125.4	86.4	102.2	263.1	226.2	-22.7	-18.4	81.9	89.8	57.6	67.5	67.8	95.8	76.4	115.0	196.5	202.3	שיכון
767.1	690.6	676.9	675.4	680.5	648.0	613.8	463.0	492.3	524.5	397.8	421.9	465.7	404.6	366.3	330.2	416.0	399.3	365.6	369.9	פנים
6.2	6.1	8.3	11.6	13.7	13.9	20.4	15.1	6.5	11.7	10.3	13.2	6.9	7.4	12.2	20.4	21.7	21.8	19.3	11.7	חקלאות
20.4	15.3	20.2	19.4	27.1	31.6	10.8	9.9	62.5	73.5	84.6	84.1	41.9	25.8	16.9	8.7	39.5	31.7	43.7	47.4	החטיבה להתיישבות
13.6	18.3	14.4	9.8	6.8	13.5	16.5	13.1	24.4	9.0	6.6	12.8	10.9	4.9	8.9	26.6	16.3	8.3	8.6	25.8	כלכלה
207.9	304.5	360.7	285.2	229.5	208.1	250.1	148.7	168.7	217.6	144.9	143.8	146.6	98.4	62.7	45.4	33.4	46.7	62.0	59.2	חינוך
146.5	138.4	147.4	174.3	128.5	118.1	137.1	82.1	91.3	69.7	58.4	88.7	70.0	46.6	87.5	41.0	78.9	38.5	49.6	25.3	משק המים
22.0	43.3	22.0	24.6	25.6	33.6	33.9	34.0	19.7	19.9	42.6	53.5	41.8	20.1	19.8	19.4	21.5	13.1	14.0	17.1	תחבורה
482.3	384.7	301.6	291.8	171.8	246.8	304.5	197.5	147.5	145.8	111.9	143.1	281.9	142.2	118.6	185.9	236.9	208.6	171.0	257.2	נתיבי ישראל
2011.8	1737.4	1668.7	1617.5	1369.8	1415.8	1650.3	1189.6	990.4	1053.3	939.0	1050.8	1123.4	817.5	760.7	773.3	940.6	883.0	930.3	1015.9	סה"כ

מיליוני \$

2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	משרדים
92.8	40.1	36.1	36.3	24.7	28.7	73.3	59.0	-5.9	-4.0	22.4	22.8	16.6	18.1	17.0	27.0	19.0	25.7	44.0	45.1	שיכון
205.7	204.0	211.0	196.9	191.8	180.1	170.4	120.6	126.8	145.8	110.8	109.5	129.7	108.9	94.9	91.3	101.1	90.5	81.2	82.6	פנים
1.7	1.8	2.6	3.4	3.9	3.9	5.7	4.0	1.7	3.3	2.9	3.4	1.9	2.0	3.1	5.8	5.3	4.8	4.3	2.6	חקלאות
5.5	4.5	6.3	5.6	7.7	8.7	3.0	2.6	16.1	20.7	23.5	21.6	11.7	7.0	4.3	2.3	9.6	7.1	9.7	10.7	החטיבה להתיישבות
3.8	5.4	4.5	2.9	1.9	3.8	4.6	3.4	6.3	2.6	1.9	3.3	3.0	1.3	2.3	7.4	4.0	1.9	1.9	5.7	כלכלה
56.7	90.6	111.8	83.1	64.0	58.5	69.7	38.6	43.5	60.4	40.2	37.1	41.1	26.6	16.0	12.4	8.3	10.5	14.0	13.2	חינוך
39.9	41.0	45.6	51.1	36.1	32.7	38.0	21.4	23.5	19.5	16.2	23.0	19.3	12.5	22.4	11.5	19.4	8.7	11.0	8.5	משק המים
6.0	12.9	6.9	7.1	7.2	9.4	9.5	8.8	5.1	5.6	11.7	13.8	11.5	5.4	5.0	5.3	5.3	3.0	3.1	3.9	תחבורה
130.0	112.8	93.9	84.8	47.7	68.4	85.5	51.5	37.9	39.6	31.0	37.2	79.3	38.2	30.3	52.0	57.7	47.1	38.2	57.4	נתיבי ישראל
542.0	513.1	518.6	471.3	384.9	394.1	459.8	309.9	255.0	293.4	260.6	271.6	314.3	220.0	195.3	215.0	229.7	199.3	207.4	229.8	סה"כ

* לא כולל מזרח ירושלים; עד 2005 כולל ההתנחלויות ברצועת עזה; עד 2018 כולל רמת הגולן; מ-2019 רק ההתנחלויות בגדה המערבית.